

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus Rippl-Rónai Művészeti Intézet
Látványtervezés Szak

Balázs Béla és Bartók Béla

A FÁBÓL FARAGOTT KIRÁLYFI

Témavezetők: Molnár Zsuzsanna
díszlet- és jelmeztervező
mesteroktató óradótanár

Bozóki Mara
szakvezető

Készítette: Szabó Csenge
AIIITG
nappali tagozat

Intézet: Művészeti intézet

Kaposvár

2023

TARTALOM JEGYZÉK

Bevezető,	
A szerzők életrajza és közös munkásságuk	3
Balázs Béla életrajza	4
Bartók Béla életrajza	5
Balázs Béla és Bartók Béla együttműködése	8
A zene	
Darab színre vitele és fogadtatása	10
Ősbemutató	11
Fontosabb előadások	12
Filmváltozat	13
Darab elemzése és aktualitása a 21. században	14
Mi a mese üzenete?	15
Szépség kultusz és a hiúság mint megélhetési forma	16
Milyen akadályok állnak a férfi és a nő útjába a szerelem felé vezető úton?	
Tervezés	18
Mik a választott színház adottságai?	19
Karakterek elemzése	20
Koncepció	
A tér	21
Jelmeztervezés	22
Záró gondolatok	24
Mellékletek	26
Források	37

*Bevezető,
A szerzők életrajza és
közös munkásságuk*

Bevezetés

A „Fából faragott királyfi” című táncjátékkal és zenéjével még általánosiskolás koromban találkoztam először, egy énekóra alkalmával. Már akkor megfogott a mese mondanivalója és a zene különlegessége, aztán az évek alatt valahogy mégis megfejtkeztem róla. Legközelebb akkor kerül újra a látóterembe mikor elkezdtem azon gondolkodni, hogy diplomamunkaként tánchoz vagy meséhez szeretnék tervezni, balett műveket kerestem és ekkor keltette fel az érdeklődésemet a Seregi László koreográfiájából készült film. Izgalmasnak találtam a különböző karakterek zenéve és tánccal történő tökéletes megfogalmazását és akkor tudtam, ezzel a darabbal szeretnék foglalkozni. A másik ok amiért erre a műre esett a választásom, az a mesébe szőtt téma állandó aktualitása, amely a kisgyermektől, a tinédzsereken át, a felnőttekig mindenkihez szól.

Balázs Béla

Balázs Béla Bauer Herbert néven 1884. aug. 4-én született Szegeden. Költő, író, a filmesztétika úttörője, Kossuth-díjas. Apja Bauer Simon tanár. Már diák korában verse jelent meg a Szegedi Naplóban. 1902-ben a szegedi főreáliskolában érettségizett, kiváló eredménnyel. Egyetemi tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem magyar–német szakán. Az Eötvös Kollégiumban Kodály Zoltán szobatársa volt.

1904-ben részt vett a Thália Társaság munkájában, s megismerkedett Lukács Györggyel. 1905 tavaszán népdalgyűjtő útra indult. A következő évben befejezte tanulmányait, s rövid időre visszatért szülővárosába, ahol megismerkedett Bartókkal. Ősszel külföldi tanulmányútra ment. A berlini egyetemen Simmel és Wilhelm Dilthey filozófiai előadásait látogatta, időközben befejezte első drámáját, a *Doktor Szélpál Margitot*, majd Simmel biztatására megírta első könyvét, a Halálesztétikát. 1907 elején Kodállal Párizsba utazott, ősszel pedig tanári állást kapott a Wesselényi utcai polgári iskolában.

1908-ban bölcsészdoktori vizsgát tett és megismerkedett Hajós Edittel és Lesznai Anna költőnővel, akivel életre szóló barátságot kötött. Költői pályája is ekkortájt indult, s verseit A Holnap c. antológiában közölték. Korai esztétikai munkásságával, szecessziós mesejátékaival szerzett ismertséget. 1909 áprilisában mutatták be első színpadi művét, a *Doktor Szélpál Margitot*. Ekkoriban ismerkedett meg Ady Endrével is.

1911–12-ben hosszabb időt töltött külföldön (Olaszországban, Párizsban, Berlinben), s megjelent első verseskötete *A vándor énekel*, illetve novelláskötete *A csend*. Két évvel az első világháború kitörése előtt visszatért Budapestre. A Nyugat ekkor közölte Misztériumok című kötetét. 1913-ban hivatalosan is felvette a Balázs Béla nevet, s 1913. március 29-én Budapesten házasságot kötött Hajós Edit orvosnővel. Ugyanebben az évben jelent meg a *Dialógus a dialógusról* című könyve, és *Az utolsó nap* című drámája, melyet 1913. október 3-án mutatott be a Nemzeti Színház.

1914-ben önkéntesként került a frontra, ahol megsebesült. 1915-ben hátországi szolgálatra helyezték Szabadkára. *Menj és szenvedj te is* címmel megjelentette a Nyugatban hadi élményeiről szóló beszámolóit. 1915 decemberében megkezdődtek a lakásán tartott Vasárnapi Kör ülései, amelyeken részt vettek Lukács György, Hauser Arnold, Mannheim Károly, Gyömrői Edit, Fogarasi Béla, Lorsy Ernő és mások. 1916-ban jelent meg háborús naplója, és második verseskötete, a *Tristán hajóján*. A következő évben előadásokat tartott a Szellemi Tudományok Szabadiskolájában, s az Operaház bemutatta Bartók táncjátékát, *A fából faragott királyfit*, amelynek szövegekönyvét ő írta. 1918-ban elvált Hajós Edittől. Az Operaház bemutatta *A kékszakállú herceg vára* című művét, 1919-ben pedig feleségül vette Hamvassy Annát. A Magyarországi Tanácsköztársaság alatt tagja lett a Forradalmi Írók Direktóriumának, majd beállt a Vörös Hadseregbe, s részt vett az északi hadjáratban.

A köztársaság bukása után elhagyta Magyarországot és feleségével Reichenauban telepedt le. Több német és magyar lap munkatársaként dolgozott, mint a *Tűz* vagy a *Magyar Írás*. Ebben az időben több német és magyar nyelvű műve jelent meg. napi- és hetilapokban színházi és filmkritikákat publikált, ezeket feldolgozva írta és jelentette meg 1925-ben filmesztétikai főművét, a *Látható embert*.

1926-tól 1930-ig Berlinben élt, ahol a Marxista Munkásiskola előadójaként, illetve a birodalmi Munkásszínház Szövetség irányítójaként dolgozott. Számos forgatókönyvet írt, s megismerkedett számos filmrendezővel, például Erwin Piscatorral, Georg Wilhelm Pabsttal és Korda Sándorral, akikkel együtt is dolgozott. Leni Riefenstahl több filmjének forgatókönyvírója lett. 1930-ban több hónapos algériai útra indult egy francia cég megbízásából, ahol Kuharskyval együtt filmet forgatott.

1931-ben belépett Németország Kommunista Pártjába. 1931 őszén szovjet filmesek meghívására Moszkvába utazott, hogy előadásokat tartson a filmfőiskolán, s hogy filmet készítsen a Magyar Tanácsköztársaságról.

A következő évben feleségével együtt Moszkvában telepedett le. Az 1930-as évek elejére elkészült filmje, *Ég a Tisza*, de nem került forgalmazásra. 1938-tól egy moszkvai magyar nyelvű folyóirat, az Új Hang főmunkatársa volt.

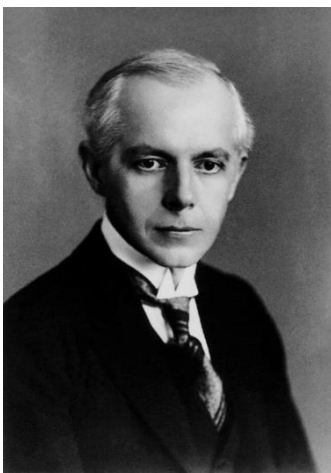
1945 után tért haza Budapestre, és itt folytatta filmszervezői, tanári és szerkesztői tevékenységét, továbbá vendégtanárként is működött Prágában és Rómában. Megjelent önéletrajzi regénye, az *Álmodó ifjúság*. Nagy sikert aratott a forgatókönyvéből készült *Valahol Európában*, Radványi Géza rendezésében.

1948 után az addig vezető ideológiai szerepet játszó Lukács György félreállításával párhuzamosan őt is éles bírálatok érték állítólagos avantgárd szemlélete miatt. Elvesztette állásait, nem taníthatott a Színművészeti Főiskolán, műveit nem jelentették meg. Életműve – különösen filmesztétikai munkássága – csak évtizedekkel a halála után került méltó helyére. 1903-tól 1922-ig vezetett Naplója csak 1982-ben jelenhetett meg, erős kihagyásokkal. A forrásértékű, kultúrtörténeti jelentőségű teljes mű ma is kéziratban van.

1949. május 17-én hunyt el.

A magyaron kívül a német és az orosz kultúra is mint egyik jelentős személyiségét tartja számon. Tiszteletére díjat alapítottak, melyet a nemzeti kulturális örökség minisztere adományoz a mozgókép területén kifejtett kiemelkedő alkotótevékenység, valamint művészi és tudományos teljesítmény elismerésére.

Bartók Béla

Bartók Béla 1881.március 25-én Nagyszentmiklóson született, zenészcsaládban. Anyja először tanár, zongorista, apja a mezőgazdasági iskola igazgatója, tehetséges csellós volt. Már 5 éves korában elkezdett zongorázni tanulni, első műveit 9 évesen írta, előadóként és zeneszerzőként pedig 11 éves korában debütált. Gimnáziumi éveit Pozsonyban töltötte. A középiskolai tanulmányait befejezve helyet ajánlottak neki a bécsi konzervatóriumban, azonban úgy döntött, hogy Budapesten, a Zeneakadémián folytatja zenei tanulmányait. Strauss zenéje volt rá a legnagyobb hatással és ébresztette fel a komponálás iránti vágyát.

1903-ban fejezte be zeneakadémiai tanulmányait. Előadói és zeneszerzői tehetségére való tekintettel az akadémiai vizsgától eltekintettek: *"az általános vélemény szerint ez felesleges"* -

mesélte anyjának egyik levelében. Még ez év nyarán beutazta Bartók Európát és elismerést aratott a Kossuth-szimfóniával és Hegedűszonátával.

1904. áprilisától hűgával együtt több hónapot töltött Észak-Magyarországon. Egy székely parasztlánytól ekkor hallott igazi magyar népzénet. Bartók eredetileg azt hitte, hogy a nóta az egyedüli magyar népdal - a lány éneke után le is jegyzett néhány dalt, olyan dallamokat, amelyek teljesen elütöttek az ismert városi magyar nótatípusoktól. Ez az első kísérlet határtalan lehetőségek felé mutatott utat: *"elhatároztam, hogy rálépek erre az útra, kellő előkészület után."*

Utazása előtt megismerkedett Kodály Zoltán zeneszerzővel és népdalszakértővel. A kutatási anyagot forrásnak tekintették saját szerzeményeik számára. 1906-ban közösen kiadták a Hűsz magyar népdalt.

1907. januárjában Bartókot kinevezték tanárnak a Zeneakadémia haladó zongoraosztályának élére. Komolyabb kapcsolatba került egy nála hét évvel fiatalabb lánnyal, Geyer Stefivel. Bartók sok jelentős művét írta kifejezetten Stefi számára: *I. hegedűverseny*, és a *Két portré (Egy ideális, Egy torz)*. Kapcsolatuk érzelmi utóhatása alatt találkozott jövő feleségével, Zeigler Mártával. Bartók neki ajánlotta az *Egy kislány képe című zongoradarabot*. Ugyanebben az évben elkezdte a *Gyermekeknek szóló sorozatát*.

1911. Befejezte egyetlen operáját, az egyfelvonásos *A kékszakállú herceg várát*, amely nem aratott sikert.

1912. végére Bartók felhagyott minden nyilvános zenei tevékenységgel és teljes egészében a népzene kutatásnak szentelte magát.

1913 végéig beutazta Magyarországot, Erdélyt, Románia és Észak-Afrika egy részét. Kutatásairól írt cikkét az egész világon publikálta.

Munkája félbeszakadt, mikor Ausztria oldalán Magyarország 1914-ben belépett az I. világháborúba. Katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítették, így a háború alatt a Zeneakadémián maradt. Ez idő alatt a román népdalfeldolgozások mellett a következő években megírta az op. *14 Zongoraszvitet*, a *II. vonósnégyest* és *A fából faragott királyfi* című balettet.

1919-ben a kommunista terror elől el kellett menekülnie otthonából azonban a zűrzavaros idők ellenére is folytatta a komponálást és megírta *A csodálatos mandarint*.

1922-ben sikeres koncert turnéra indult Európában, majd 1924-ben kiadta *A magyar népdal* című könyvét melyet általános elismerés fogadott.

1927. Az Egyesült Államokba utazott turnézni. Sajnos itthon kevésbé volt sikeres, ám külföldön nemcsak előadóként és zeneszerzőként, hanem zenetudósként is hírnevet szerzett.

A II. világháború kitörésekor második feleségével az Egyesült Államokba vándoroltak, ki. Amerikában a New York-i Columbiai Egyetemen tanított. A Columbiai egyetem ösztöndíjával a Harvardon dolgozott a Milman Parry szerbhorvát gyűjteményen. November 25-én a Columbia díszdoktorrá avatta.

1943. január 21-én megtartotta utolsó hangversenyfellépését. A fájdalmai ellenére elkészült egy vidám művel, a *Concerto zenekarral*. Az év végén találkozott Yehudi Menuhinnal, kinek kérésére elkészítette a Szonátát szóló hegedűre.

1944 elején fejezte be a művet, melyet Menuhin az év végén New York-ban mutatott be. Bartók ez idő alatt folyamatosan dolgozott Zongoraversenyén és Brácsaversenyén, az utóbbinak csak a vázlata készült el.

1945. szeptember 26-án hunyt el.

A halálát követő néhány évben nemzetközileg elismert modern zeneszerző lett. Itthon is elismerték, hogy az európai zenetörténetnek és az egész magyar kultúra történetének egyik legkimagaslóbb egyénisége távozott el.

Bartók életműve tovább él, koreográfusokat, operarendezőket, költőket épp úgy megihlet, ahogyan meghódítja a balett világát is.

Balázs Béla és Bartók Béla együttműködése

Balázs és Bartók nem csak barátok de alkotótársak is voltak. Három közös munkájuk volt, A kékszakállú herceg vára, A fából faragott királyfi és A csodálatos mandarin. Ezen műveknek azonban nem csak az írójuk és a zeneszerzőjük közös, hanem a díszlet és jelmeztervezőjük Bánffy Miklós is. Az alkotók kezdőbetűi után ezek a művek lettek az úgynevezett BBB-projektek. Bánffy azonban nem csak mint látványtervező játszott fontos szerepet, mivel akkoriban ő volt az Operaház kormánybiztosa csak neki köszönhetően kerülhetett színpadra A fából faragott királyfi.

A zene

Bartók zenéje három fő szakaszra tagolja a szüzsét. Erről maga a komponista így nyilatkozott: „Az első rész a királykisasszony és a fabáb táncának befejezéséig terjed. A második, amely az elsőnél jóval nyugodtabb, tipikusan középtétel jellegű, és a fabáb újra való megjelenéséig tart. A harmadik rész tulajdonképpen megismétlése az elsőnek, de az első rész tagozódásának fordított sorrendjével, amit a szöveg természetesen megkövetel.”

A szimmetrikus nagyforma – Bartók életművének egyik központi gondolata – felfedi azt az archetipikus cselekvényt, amelyet a századeleji mese a férfi és nő konfliktusának toposza mögé rejt. Hiszen a Királyfi a Tündér által irányított beavatási szertartás résztvevője. Az ifjú elhagyja megszokott környezetét, profán életét és a szakralitás terében (az erdő-labirintusban) próbákat áll ki, ami érdekessé teszi az átlényegülésre. A beavatási szertartás központi eseménye, az emberi lét határain való túllépés a metamorfózisokban valósul meg: az átmenet két, animisztikus és apoteózis-szerű aspektusát hordozza a fabáb, illetve a virágkoronába-virágpalástba öltöztetés. A Királyfi ezután elhagyja a misztérium terét, visszatér megszokott környezetébe, ahol beavatásának jutalmaként elnyeri párját.

Wagnerre visszautaló romantikus természet- és lélekzenék, a korabeli közép-európai komponistákra jellemző groteszk és ironikus hangvétel (fabáb), másfelől a mesei hang megalapozását szolgáló népdalszerű melódiák (pataktánc, botfaragás): a Fábólfaragott zenéje talán nem indokolatlanul juttatja eszünkbe az 1900-as évek eleje Gödöllőre kivonuló képzőművészeinek „nemzeti szecessziós” stílusát. Azonban a népi és szecessziós elemek mellett feltűnik a jazz zene is.

*A darab színre vitele
és fogadtatása*

Ősbemutató

A fából faragott királyfi című mese először 1912-ben jelent meg a Nyugatban, majd Bartók kérésére az író új szövegkönyvet készített a műhöz. Abban az időben a zeneszerző éppen alkotói válságon ment keresztül mivel első operáját A kékszakállú herceg várát a Lipótvárosi Kaszinó operapályázatának bíráló bizottsága játszhatatlannak ítélte és visszautasította. Végül Balázs Béla meséje adta vissza az alkotó kedvét és 1914-ben nekilátott a táncjáték komponálásához.

A fából faragott királyfi bemutatójára végül 1917-ben került sor, a budapesti Operaházban. A darabot Egisto Tango vendégkarmester vezényelte, miután az Operaház akkori hét karmestere közül senki sem vállalta el. Azonban nem csak a karmesterek nem tudtak mit kezdeni az igencsak újszerű zenével, a koreográfusok „táncolhatatlannak”, a zenészek pedig finoman szólva is ellenségesen fogadták feladatot.

„Az Operaház zenekara úgy halljuk - idegenkedve fogadta a partitúrát, a muzsikuskok, akik már alaposan belekóstoltak Strauss Rikárdba, kivihetetlennek tartották a rájuk rótt feladatot és nem bíztak benne, hogy az egyes hangszerek szólamaiból a zenekar együttesén élvezhető egész válik.”

-írta a korabeli kritika.

Az Operaház Kotta archívumában ma is megtalálhatók Bartók munkáinak eredeti szölamanyagai. *A fából faragott királyfit* a nem túl visszafogott zenészek a következő jegyzetekkel látták el: „*Fing*”, „*Nokedli*”, *Álló himtag – rajz*, „*Fújj! Gázság! Bassza meg de szájba!*”, *Akasztott ember – rajz*, „*Vége a zagyvaléknak*”.

Mint az Balázs Béla visszaemlékezéséből kiderül a darab rendezését és koreografálását sem vállalta senki.

„Két rendezője volt az Operának. Mindkettő kereken megtagadta ennek »a művészet elleni merényletnek« a rendezését, az Opera méltósága nevében. Egy balettmester is lézengett a házban. Valami szelíd svéd tornatanárféle. Az siránkozott, hogy a muzsikában se valcer, se polka, se menüett, se csárdás, se semmiféle tánc nem észlelhető – mire tanítsa be a balettkart. Végül ő is lemondott.”

Végül maga Balázs Béla vállalta el a rendezést és a táncok betanítását, Zöbisch Ottó neve alatt. *„Mert inkább hozzálátok és megtanulom a tánc mesterségét, semhogy egy hangot engedjek ebből a muzsikából”* – mondta. Visszaemlékezései szerint egyébként gróf Bánffy Miklós, az Operaház kormánybiztosa azért ment bele ebbe, mert nem szerette volna ha kárba vesznének az általa megtervezett díszletek és jelmezek ne menjenek kárba. Sőt az író szerint csak azért engedte egyáltalán színpadra is mert nagyon szeretett volna „*dekorációt*” a meséhez.

Az előadás végül-minden korábbi várakozás ellenére- hatalmas sikert aratott.

„Az utolsó taktus után másodpercekig halott csend volt a nézőtéren” – emlékezett Balázs Béla. „Egyetlen taps se, de egy püsszegés, egy fütty se hallatszott. Láthatatlan roppant mérleg ingott meg erre és arra... Aztán a karzaton robbant ki a taps és ujjongás, és mint a lavina szakadt le a páholyokra, földszintre, és magával sodorta a sajtósöpredéket is. Sok kritikát kellett azon az éjszakán átírni.”

A siker ellenére A fából faragott királyfi első változata, nagyon hamar mindössze húsz előadás után. 1919-ben lekerült a műsorról. Ezt nem a művész kvalitásai, sokkal inkább a politikai környezet befolyásolta, hiszen a Tanácsköztársaság idején Balázs Béla részt vett a művészi élet irányításában. Később emiatt kellett külföldre emigrálnia.

Fontosabb előadások

A fából faragott királyfi második változatának bemutatójára 1935 januárjában került sor. Balázs Béla neve kommunista nézetei miatt nem került fel a plakátra, habár Bartók erősen tiltakozott ellene. A zenekart az akkor 28 éves Ferencsik János vezényelte, az előadást pedig Jan Cieplinsky a varsói operaház igazgatója készítette elő.

1965-ben az Állami Bábszínház dolgozta fel a darabot, Szőnyi Kató rendezésében.

A leghíresebb feldolgozást 1970-ben Seregi László koreográfiájával mutatták be szintén a Magyar Állami Operaházban. Seregi alapjaiban követte az eredeti szövegekötvet, azonban több helyen megváltoztatta azt, ezzel új gondolatokat hangsúlyozva. A tündér például végig segítőként van jelen, illetve a fabábu is durvábban viselkedik mint az eredeti darabban. A díszletet Kézdi Lóránd tervezte erősen stilizálva a szövegekötvetben leírt meseváratkat.

2012-ben Juronics Tamás koreografálta a darabot a Szegedi Kortárs Balett számára. Ebben a feldolgozásban a királyfi és a királylány mai, modern fiatalokként jelennek meg, ezzel is jelezve a történet mindenkori aktualitását.

2017-ben napra pontosan 100 évvel az első előadás után Frenák Pál koreográfiájával mutatták be újra az Operaházban. Az előadás elszakadt mű alapjául szolgáló mesétől, és csak a zenéből merítkezett. Az előadás fő témája az önazonosság, de megjelenik a jó vagy rossz megítélésének kérdése is. Tehát a tágabb látásmód megmutatása is célja a műnek, illetve a fő kérdés, hogy milyen állapotban adjuk át a világot az utódainknak. A koreográfia érdekessége, hogy egyszerre többen táncoltak egy-egy szerepet.

2023-ban a Magyar Állami Operaház újra műsorára tűzte A fából faragott királyfit, ezúttal Velekei László elképzelései alapján.

Filmváltozat

1970-ben Seregi László koreográfiájából film változat is készült Horváth Ádám rendezésében.

2013-ban pedig a Kecskemétfilm Ulrich Gábor rendezésével készített rövid filmet a meséből, itt nem csak a képek jelentek meg, hanem a mese szövege is.

*A darab elemzése és
aktualitása a 21.
században*

Mi a mese üzenete?

Számos mesében látjuk ahogy a királyfi átkel hegyen-völgyön, tűzön-vízen majd elnyeri a királykisasszony kezét és boldogan élnek amíg meg nem halnak. De mi a helyzet akkor ha a királylány annyira magával van elfoglalva, hogy nemhogy azt nem látja amit a királyfi tesz érte de magát a királyfit sem látja?

A fából faragott királyfi története a mai világban talán még aktuálisabb mint valaha, hiszen a 21. században a hiúság és a nárcizmus elképesztő méreteket öltött, a közösségi médiának és a celebkultúrának köszönhetően konkrétan megélhetési formává vált. Így állandóan csak a magunk és mások külsejével vagyunk elfoglalva és sok esetben nem látjuk a másik valódi énjét. Az internetes társkeresők korában az emberek egyetlen kép alapján döntenek figyelemre méltatják-e egyáltalán a másikat. Akárcsak a királylány mi is hajlamosak vagyunk elvakulni a csillogó „koronától” és csak később vesszük észre, hogy a választottunk csupán egy szépen csomagolt „bot” volt. Azonban nem csak a királylányt vakítják el a külsőségek, hiszen a királyfi anélkül szeret bele a királylányba, hogy akár egyetlen szót is váltottak volna, így kénytelen szembesülni vele, hogy a szerelme a szépség máza alatt rettentően felszínes. Illetve az képzelet, hogy a külsőségei miatt szeret majd bele a királylány, ami persze meg is történik csak éppen a bábúra aggatott díszektől nem látszik az igazi királyfi. Tehát a darab mondani valója elsősorban az, hogy míg csak a külsőségekkel vagyunk elfoglalva nem lehet részünk igazi szerelemben. Az eredeti mesében szereplő bot utal a hímveszőre ezáltal a puszta szexuális vágyra, amit kezdetben a királyfi érez a királylány láttán. Tehát a mese arról is szól hogyan alakul át a testi szerelem valami többé.

Ugyanakkor a történet egy beavató szertartás is akárcsak a Varázsfuvola vagy a Csongor és Tünde, a fiataloknak különböző próbákat kell teljesíteniük, hogy végül egymáséi lehessenek. Mindketten átkelnek az erdőn és a vízen is és mindketten megalázzák magukat, odaadnak mindent a másikért. Azzal, hogy megszabadulnak a díszektől meg is tisztulnak és méltóvá válnak, hogy kiteljesedjen a szerelmük. Megtanulják, hogy a szerelemért mindkét félnek küzdenie kell és ekkor érnek meg rá, hogy megtapasztalják.

Szépségkultusz és a hiúság mint megélhetési forma

A szépségkultusz azóta foglalkoztatja az embereket mióta a boldogság keresés, tehát tulajdonképpen azóta, hogy emberek élnek a földön. Egész egyszerűen mert a szép emberekhez pozitív tulajdonságokat társítunk, ezáltal pedig a róluk kialakult képet erősen befolyásolja az első benyomás. Ezért tehát természetes, hogy mindenki igyekszik mindig a legszebb arcát mutatni.

Mint azt korábban említettem, a 21. században a közösségimédiának köszönhetően rengeteg ember él meg a saját nárcizmusából, csupán úgy, hogy képeket posztol és arcával különböző márkák termékeit adja el. Ez által a szépség kultusz még jobban felerősödött mint a korábbi években. A You Tube-on, Tic-tok-on és Instagramon ezrével vannak jelen a beauty influenszerek akik különböző szépségápolási termékeket próbálnak ki és reklámoznak. Több milliárdan figyelik, hogy éppen mik az aktuális, öltözködés, smink, frizura vagy éppen alak trendek. Mindenkinek mindig 100%-osan kell kinéznie és tisztában lennie az aktuális divattal különben a követők és ezáltal a cégek is elfordulnak az adott média személyiségtől. A különböző sztároknak, influenszereknek és celebeknek köszönhetően pedig a követőiknek is hasonlóak az elvárásaik maguk és a többi ember felé is.

A királylány és a báb

A legtöbb elemzésben a királyfi és a fabábu kapcsolatáról szoktak beszélni, azonban legalább ennyire érdekes a fabáb és a királylány kapcsolata is, ami gyakorlatilag a toxikus kapcsolatok példája lehetne. Nyilvánvalóan nem egy normális kapcsolat, hiszen az egyik fél egy ember a másik pedig egy élettelen tárgy. Mégis ameddig szép és izgalmas ragaszkodik hozzá, ellenben mikor látja, hogy nem olyan mint ahogy ő elképzelte teherré válik számára és eldobja.

Milyen akadályok állnak a férfi és a nő útjába a szerelem felé vezető úton?

Ahogy a legtöbb romantikus műben úgy a valóságban is rengeteg akadályt kell legyőzniük a szerelmeseknek ha együtt akarnak lenni A mese és a valóság között azonban az alapvető különbség, hogy előbbi esetében elég egyszer teljesíteni a próbákat azonban az életben újra le kell küzdeni az akadályokat.

De mik is ezek az akadályok? Elsősorban amiket magunk elé gördítünk a játszmázások és a különböző taktikák, hogy megnyerjük az irányítást a kapcsolatban. A legtöbbeknek azt tanítják,

hogy ne mutassák ki teljesen az érzelmeiket, hiszen ha másik fél látja azokat, már nem fog olyan intenzitással küzdeni értük.

Mindazonáltal az élet is bőven elég akadályt gördít mind a férfiak, mind a nők útjába, a legnehezebben legyőzhető talán a más lehetséges partnerek csábítása. Nem számít, hogy rövid vagy hosszú ideje van együtt az adott pár a kitartás a választott mellett komoly elhatározást és akaratot igényel. Hiszen mindig jöhet egy szebb, gazdagabb vagy simább modorú valaki akit megkívánhatunk. Sajnos azonban a kitartás önmagában nem elég, ott van a karrier, a hatalom és a pénz csábítása is, melyek hajszolása sokszor elveszi az időt az igazán fontos dolgoktól.

A szerelem következtében vagy az ahhoz vezető úton mindenkinek változnia kell egy kicsit és alkalmazkodni a másikhoz, különben nagyon hamar vége szakadhat. Azonban nem szabad elveszíteni önmagunkat sem hiszen akkor az, aki teljesen megváltozott már nem érzi jól magát a másik mellett és előbb-utóbb elsorvad vagy menekülni akar.

Természetesen sokan elbuknak ezen próbák közben, a kérdés csupán az, hogy a társuk hajlandó-e a legnagyobb próbatételre a megbocsájtásra? Ez pedig A fából faragott királyfi által feltett kérdések közül talán a legfontosabb.

Tervezés

Mik a választott színház adottságai?

Erkel Színház

A színpad anyaga: Fa, fűrható

A fényszabályozó helye: Zárt térben

A terem típusa: hagyományos keretes színpad

Nézőtér: minimális kapacitás: 2163 maximális befogadóképesség: 2463

Színpad:a színpad szélessége: 36.42m

a színpad mélysége: 28.6m

a színpad magassága: 17.9m

Zsinórpaddás:a színpad magassága: 0m

A portálnyílás szélessége:min.: 13.3m

A portálnyílás magassága:min.: 7.5m

Hátsó színpad:méretük: 1202.88m³

Oldalszínpad:nincs

Díszlethúzó: kézi: 38

gépi: 5

Zenekari árok :a zenészek maximális száma: 0

Forgószínpad: nincs

Színpadi felvonók: igen

Süllyesztő: nincs

Függönyök: igen

tűzbiztos: igen, előfüggöny: igen

Színpadi emelvény: nincs

Fordítóberendezés: nincs

Feliratozó berendezés:igen

Akadálymentesített:igen

Öltöző:női és férfi külön: igen

Karakterek elemzése

A mű legérdekesebb szereplője a tündér, aki nem véletlenül Szürke tündérként van megnevezve, se nem jó se nem rossz, ugyanakkor mind a kettő egyszerre. Akadályokat gördít a királyfi útjába azonban végül mégis ő az aki felemeli a földről mikor a szerelme elhagyja. A tündér sok mindent jelképezhet, megjeleníti a természetfelettit, a felnőtt társadalmat és a szülőket is. Akadályozza ugyan a fiatalok egymásra találását de nem lehetetleníti el, holott nyilvánvalóan megtehetné. Célja nem a szerelmesek elválasztása, hanem a szemük felnyitása. Egy fajta teremtmény is akinek valójában nincs meghatározva a neme, így annak ellenére, hogy a legtöbb feldolgozásban nőként ábrázolják, lehet akár férfi is, vagy akár mindkét nem tulajdonságait magában hordozhatja.

Balázs Béla szerint a Királyfi a művészt jelképezi és a fabáb a műre utal ami túlnő az alkotóján. Azért készíti bábut, hogy az őt jelentse, azonban az ahelyett, hogy segítené a riválisa lesz. Mindazonáltal ő az archetipikus férfi megtestesítője. Azonban a királyfi nem csupán egy tragikus hősszerelmes, ahelyett, hogy felvállalná valódi énjét a külsőségeivel próbálja lecsalogatni a királylányt. Később persze fejlődik és hajlandó megbocsájtani a sérelmeit, így igazán felnőtt.

A királylány a nővé érő lányt jelenti, aki kezdetben csak a saját külsejével van elfoglalva és észre sem veszi azt aki szereti. Csak a díszes fabábúval foglalkozik és később látja meg kit is szeretett valójában. Azzal, hogy megszaggatja a ruháit és még a haját is levágja, teljesen megtisztul a külsőségeitől és méltó lesz az immár szintén külsőségektől mentes királyfi szerelmére. A királylány fejlődése azt is üzeni, hogy sosem késő megváltozni és mindig jár egy második esély.

Koncepció

Ahogy azt korábban több helyen említettem A fából faragott királyfi a 21. században is ugyanolyan aktuális mint a maga korában. Ezért a koncepcióm az, hogy közelebb hozzam a történetet a saját korosztályomhoz, az úgynevezett Z-generációhoz. A főszereplők a darab végére levetkőzik meseszereplős díszeket és mai, hétköznapi fiatalokként kezdik meg a közös, felnőtt életüket. Szeretném kiemelni a mondanivalók közül, a külső alapján való ítélkezés alapvető hibáját és a megbocsájtás fontosságát.

Érdekes kérdés, hogy vajon mit jelent az életre kelt erdő és folyó? Tulajdonképpen mindenki láthatja bennük a saját személyes próbatételeit, én azonban szeretnék adni nekik valami konkrétabb jelentést. Nálam a fákat csak férfiak táncolják, így megjelenítve a hatalmat, a pénzt

és a rossz befolyású barátokat, melyek mind letérítik a férfit a szerelméhez vezető úton. Így tehát adja magát, hogy a vizet csak női táncosok jelenítsék meg, ezzel jelképezve más nők csábításait.

A fabábut annak ellenére (vagy éppen azért), hogy többféle értelmezést is írtam hozzá nem szeretném ennyire konkrétan megfogalmazni, szeretném ha megmaradna az összes értelmezése és mindenki maga dönthetné el mit vesz ki belőle. Tetszett a filmben, hogy nem csupán táncolni kezd vele a királylány, hanem sokkal több szexualitás is megjelenik. Amit lévén egy éppen a saját szexualitását felfedező korosztálynak szánok mindenképpen szeretnék megtartani. Szeretném megmutatni a fabábun és a lányon keresztül, hogy a bántalmazás és a kényszerített nemi aktus mennyire rémisztő, és egyáltalán nem helyénvaló.

A tér

A teret egy álombeli tájként képzelem el, amit a tündér teremt meg a beavatás helyszínéül. Itt ébrednek a fiatalok a darab elején. A tér megfogalmazásához különböző dombokat, mászókat, járást nehezítő de játékos, mesés hangulatú térelemeket kerestem. Végül a gödrökbe vájt gördeszka pályák formája ragadta meg a figyelmet.

A színpadon ugyan megjelenik a szövegekben leírt két domb, viszont a várak helyett, a férfi oldalán egy stilizált fa, nőin pedig gömböt formázó fészek foglal helyet. A királylány dombja magasabb a királyfiénál, hogy még nehezebb legyen az odajutás. A két lakóhely formái a különböző nemi jellegeket hivatottak megjeleníteni. Háttérként és takarásként különböző kékszínű, áttetsző anyagokat használok, melyekre vetítéssel kerülnek csillagok. A dombok között egy mélyedés húzódik, ami a nézőtér fele nyitott, azonban a színpad belseje felé meg lehet kerülni. A gödör mélyére történő leereszkedés a szerelemért meghozott áldozatként értelmezhető. A királyfi is először megpróbálja megkerülni és a könnyebbik úton haladni. De az életre kelt erdő a gödör mélyére taszítja és nem engedi kimászni. Ezek után megpróbál felmászni a királykisasszonyhoz, de a víz megtölti az árkot és elmerül. Természetesen nem valódi vízzel töltöm fel a teret, hanem a folyót megjelenítő táncosokkal. Mikor a fiú látja, hogy nem tudja felkelteni a lány figyelmét a saját fájából faragja ki a fabábut. A lány pedig le is ereszkedik a díszes bábért a gödör mélyére. Mikor észreveszi kit is szeretett megpróbál feljutni a királyfihoz a dombra, de a bábú visszarángatja, az erdő pedig útját állja. Csak akkor képes kijutni a mélyből mikor a fiú megbocsájt neki és kihúzza. A darab végén a szereplők elhagyják a misztérium terét és egymáséi lesznek.

Jelmeztervezés

A jelmezekhez az inspirációt eredetileg a népművészetből és a szecesszióból szerettem volna meríteni. Azonban az az irány sem a zenéhez nem passzolt, sem a mondanivalóhoz, így végül egy kortársabb, jazzbalettosabb irányba indultam el. A fákat és a fabábot leszámítva az összes táncos mezítláb szerepel.

A főszereplők jelmezeit hasonló színvilágban képzelem el. Mind a ketten világos színű, mai ruhákat viselnek arany kiegészítőkkel. Azzal, hogy megszabadulnak az díszektől, fokozatosan felnyílik a szemük és megtisztulnak.

A királylány fehér, szatén miniruhát visel, felette aranszínű, hosszú ruhával és aranykoronával. Amikor a királyfi elfordul tőle letépi a szoknyát és eldobja a koronát. A díszek nélkül egyszerű, mai fiatal lesz. A darab aktualizálása miatt nem fonogat, hanem sminkel és egy mobiltelefon méretű tükörben nézegeti magát.

A királyfi egyszerű fehér pólót és világos lennadrágot visel. A palástja ugyanabból az anyagból készül mint a királylány szoknyája. Nem akartam a hagyományos értelemben vett palástot, mert akkor a karakter már nem lesz hús-vér ember. Helyette egy arany, selyem kabátot kapott.

A tündért androgün jegyekkel képzelem el. Egyesíteni szerettem volna a finomságot és a durvaságot, így megjeleníteni a kettős személyiségét. Áttetsző szürke ruhát visel, szürke ujjatlan bőrkesztyűkkel. A felsőtestére páncélt imitáló ékszert kapott, ami jelzi istenség szerű működését. A darab eleji teremtés jelenetnél az egész színpadot betakaró, trégerekre rögzített, áttetsző palástot visel.

A fabáb öltözetéhez az ötletet a lovagi páncélok és a reneszánsz viseletek adták. Az volt a cél, hogy az igazi királyfihoz képest egy ormótlanabb, nehézkesebb figurát kapjak. Amellett, hogy a figurának nehézkesnek kell tünne nem lehet ténylegesen nehézkes a mozgás a ruhában. Így jött az ötlet, hogy a páncélhoz hasonlóan darabokból álljon össze a jelmez. A „páncélzat” anyagához varrható parafát használok így valóban könnyűvé téve a ruhát és fás textúrát eredményezve. Az arcán maszkot visel.

A fák zenéje és funkciójuk is a rendfenntartó közegekre emlékeztet, így ezen szervek, illetve a különböző filmekben megjelenő rohamosztigosok és békeőrök egyenruháját vettem alapul a megjelenésükhöz. A bábúhoz hasonlóan parafa páncélzatban jelennek meg, viszont az övék zöldre és barnára van festve, és megjelenik a fakéreg felülete is.

A folyó megjelenéséhez az ötletet egy jazzbalett fellépésen látott táncruha adta és azt fejlesztettem tovább. A nedves hatás érdekében kék, hologramos lycra dresszt kaptak, hosszú

pliszírozott tükörganza szoknyával. A hullámzást és a folyó mozgását a szoknya mozgatásával tudják kifejezni.

*Záró
gondolatok*

Záró gondolatok

A fából faragott királyfi a férfi és a nő egymásra találásáról szól és arról, hogy a közjük álló akadályok legyőzhetőek. A legfőbb üzenete azonban az, hogy ne ítéljünk elhamarkodottan. Hiszen attól, hogy valaki gazdagnak és vonzónak tűnik, belül lehet, hogy teljesen üres. Illetve lezajlik a darab alatt egy beavatási szertartás is. Számomra nagyon személyes volt a téma, mivel én is éppen abban a korban vagyok, amikor az ember próbál eligazodni a felnőtt életben és keresi a párját. Szerettem volna specifikusan a saját generációmnak címezni a darabot. Mert úgy gondolom, hogy a mai Tinder által uralt társkeresésben, a mese mondanivalója még aktuálisabb mint valaha.

A jelmeztervezés tekintetében nagyon izgalmasnak találtam, hogy most nem csupán emberi karakterekkel foglalkoztam, hanem meg kellett fogalmaznom természeti jelenségeket, és a természetfelettit. Ötvöztem a valós és mesei elemeket így létrehozva egy álomszerű világot. Az életre kelt erdő és a folyó, részben embereket, részben pedig fákat és vizet mutat, így jelezve, hogy nem csupán a természetről van szó. A királyfi és a királylány is mesés megjelenést kapott, azért, hogy csak a darab végén váljon egyértelművé, mai fiatalokról szól a történet.

A díszletnél nem egy valós helyszínt akartam létrehozni, hanem egy saját kis univerzumot amit a tündér kizárólag a próbák végrehajtására hoz létre. Ezért minden és mindenki aki megjelenik a térben jelképes.

Mindent összevetve a mesék és a kortárs tánc kedvelőjeként, nagyon nagy örömet jelentett A fából faragott királyfihoz tervezni.

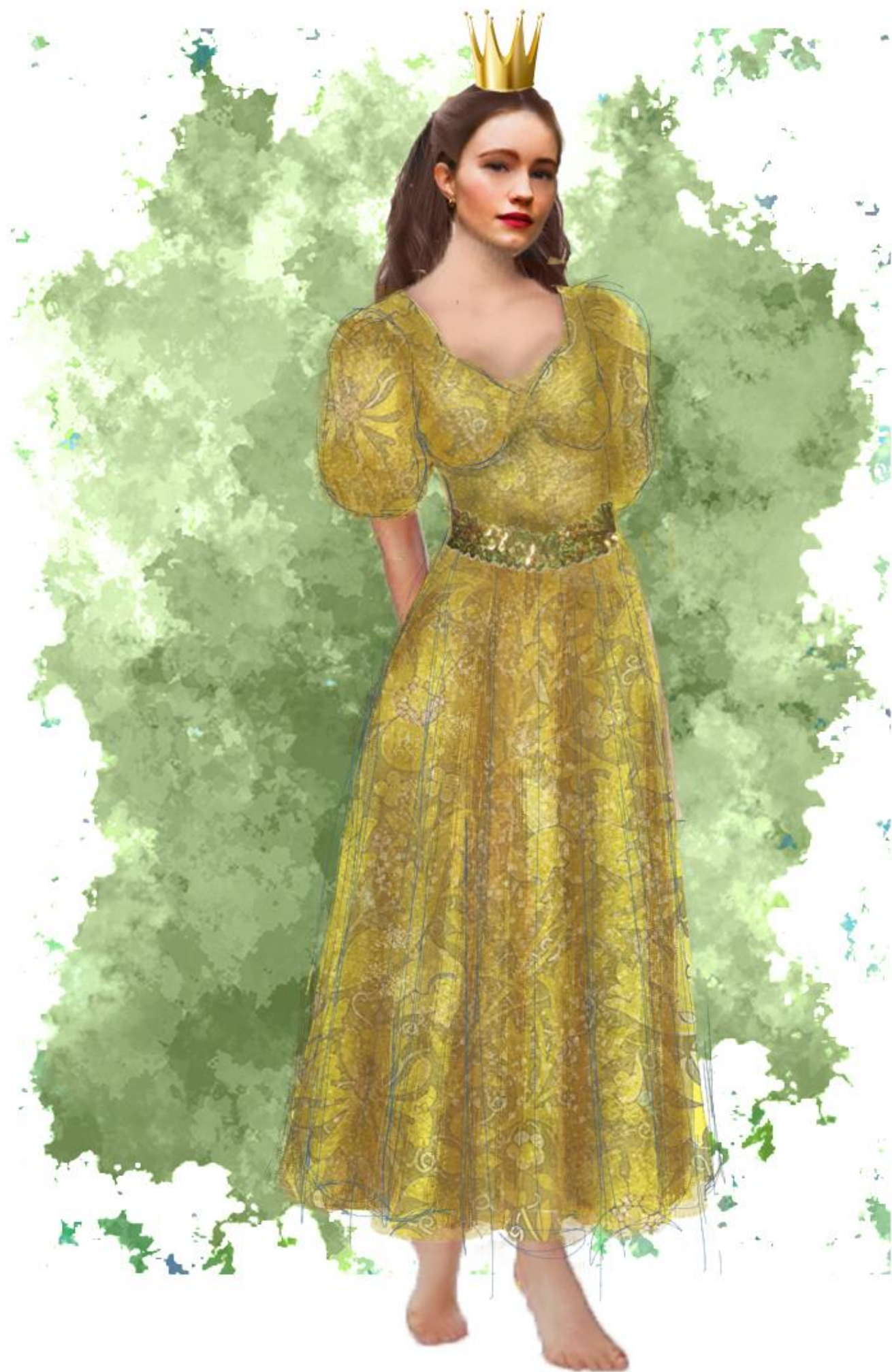
Mellékletek

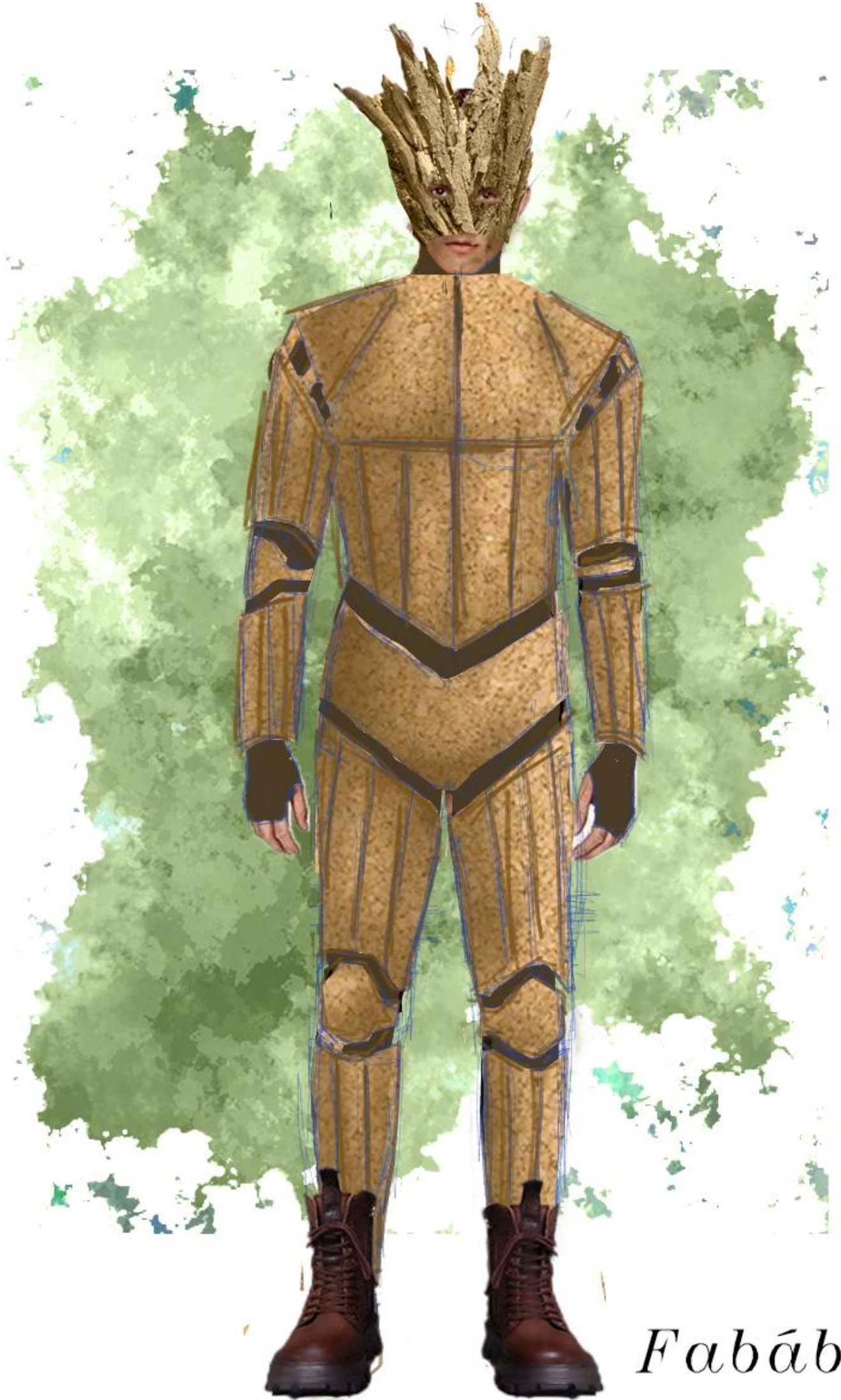
Tündér

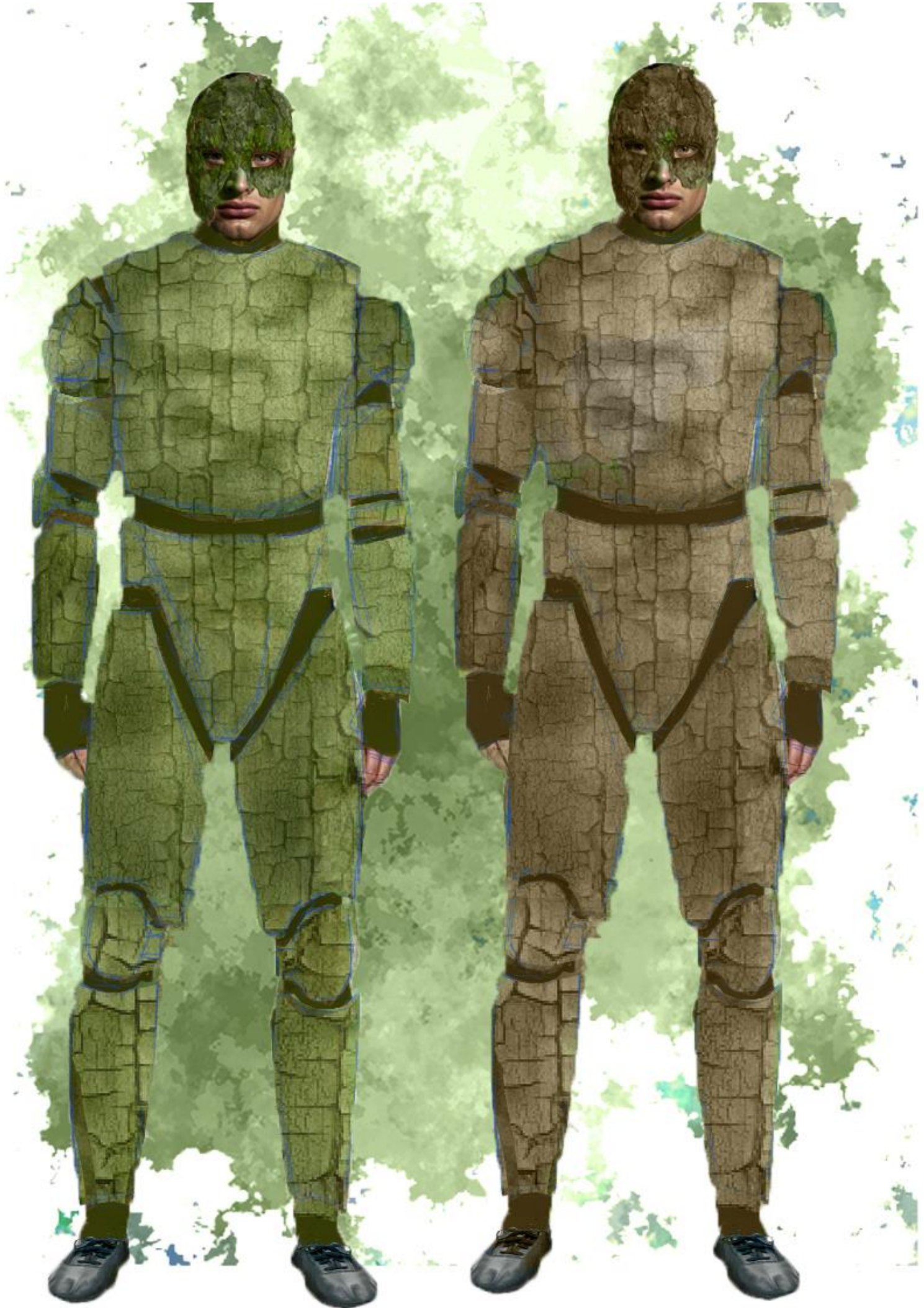
Királyfi

Királylány

Fabábú

Erdő

Folyó

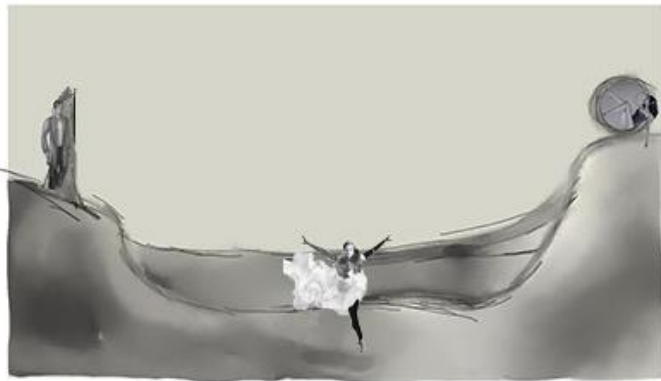

1.jelenet

2.jelenet

3.jelenet

4.jelenet

5.jelenet

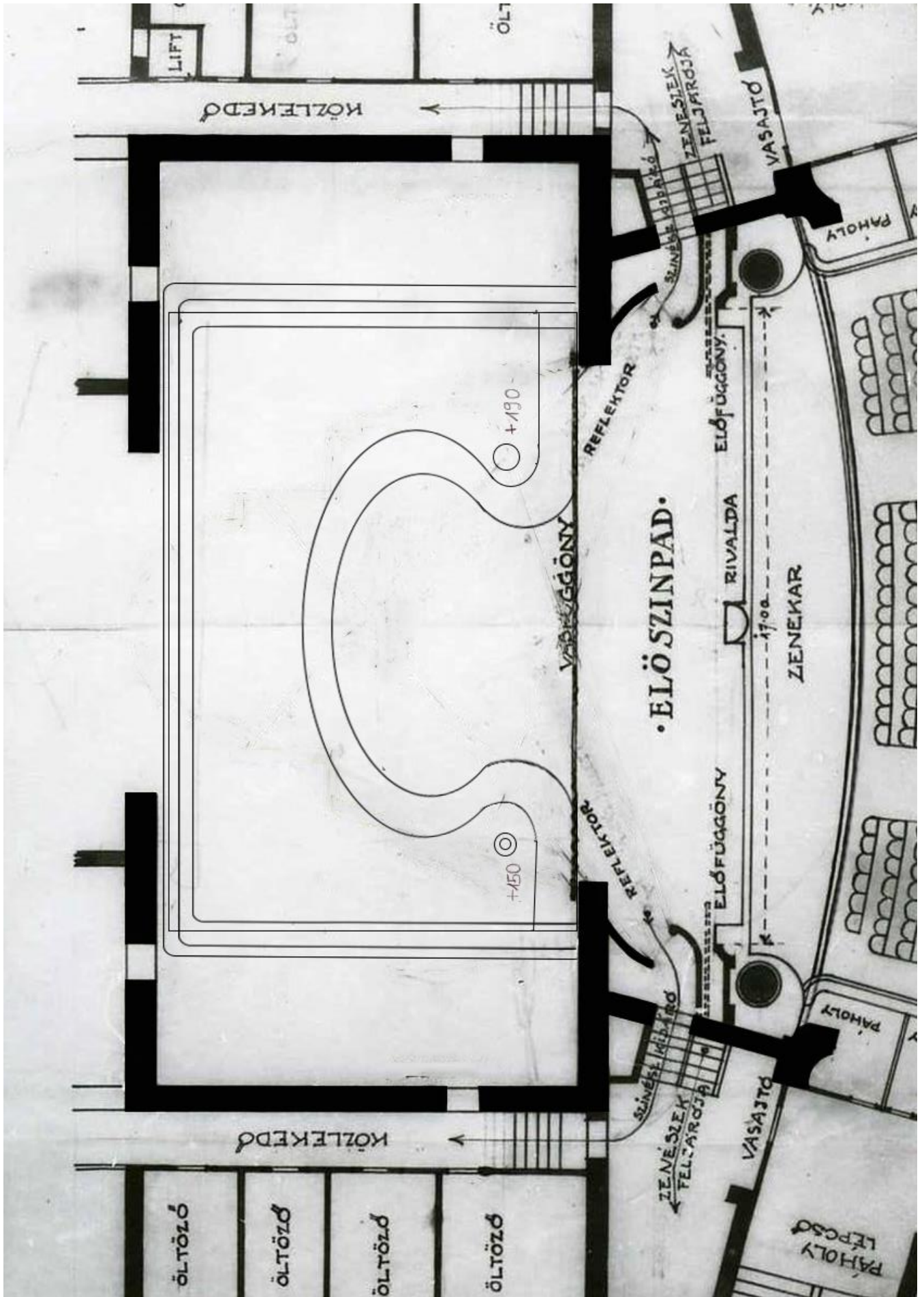
6.jelenet

7.jelenet

8.jelenet

Források:

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Bal%C3%A1zs_B%C3%A9la_\(%C3%ADr%C3%B3s\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Bal%C3%A1zs_B%C3%A9la_(%C3%ADr%C3%B3s))

[Bartók Béla élete \(sk-szeged.hu\)](http://sk-szeged.hu)

<https://www.filharmonikusok.hu/muvek/a-fabol-faragott-kiralyfi-op-13/>

<http://www.ellenfeny.hu/index.php/archivum/2017/2017-05/4974-2018-05-27-13-42-09>

<https://www.pecsibalett.hu/repertoar/a-fabol-faragott-kiralyfi/106>

<https://hu.frenak.hu/woodenprince>

<https://www.kecskemetfilm.hu/filmek/rovidfilm/fabol-faragott-kiralyfi>

<http://film.sapientia.ro/uploads/oktatas/segedanyagok/16Elet.pdf>

<https://www.theatre-architecture.eu/hu/db/?theatreId=178>

<http://real.mtak.hu/140789/>

2. sz. melléklet. Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védelemre javaslok / nem javaslok*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár év 04 hó 28 nap
2023

Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!

2. sz. melléklet. Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár év 04. hó 30 nap
2023.

Brodh. Mária

Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!

3. sz. melléklet. Hallgatói nyilatkozat

NYILATKOZAT

Alulírott Szabó Csenge, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Rippl-Rónai Művészeti Intézet, Kaposvári Campus, _____ szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023 év 04. hó 27 nap
Kaposvár

Szabó Csenge
Hallgató

5. - 6. sz. melléklet.

**Bejelentés és lemondás a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemen végzett tudományos,
alkotói munka eredményeként létrejött szellemi alkotásról**

Alulírott alkotó bejelentem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemen végzett szellemi alkotás eredményeként az alábbi alkotást hoztam létre.

Kijelentem, hogy A Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Szellemitulajdon-kezelési Szabályzatát megismertem, és annak rendelkezéseit magamra nézve kötelezőnek elfogadom.

Az alkotás címe és rövid leírása (bizalmas információk nélkül):

Balázs Béla, Bartók Béla :

A fából faragott királyfi

Színházi díszlet és jelmeztervezés

Az alkotó adatai (név, szak, évfolyam, elérhetőség):

Szabó Csenge, Látnánytervezés BA, III. évfolyam, +36 20 3 71 71 72

Alulírott nyilatkozom, hogy a jelen úrlapon közölt adatok a valóságnak megfelelnek, és az azokban bekövetkező változásokat legjobb tudomásom szerint jelzem a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemennek.

Alulírott kijelentem, hogy e műalkotással kapcsolatos minden tulajdonlási jogomról lemondok, az alkotást átadom az intézménynek.

Kaposvár, 20 23 . év 04 hó 27 nap

A bejelentő aláírása:

Szabó Csenge

A Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Intézete a fenti adatokat bizalmasan kezeli.